

Η Ελλάδα και η Ευρώπη εκμεταλλεύονται τους Ρομά
Της Έλενας Γαλανοπούλου
Ελευθεροτυπία, 22 Σεπτεμβρίου 2008

Ο Δανός φωτογράφος Ιωακείμ Εσκιλντσεν μαζί με τη σύζυγό του συγγραφέα Σία Ρίνε έκαναν ένα μεγάλο ταξίδι. Ακολούθησαν «τα ταξίδια των Ρομά». Αυτός είναι και ο τίτλος της έκθεσης των 100 φωτογραφιών, που προέκυψαν. Εχουμε από σήμερα και για έναν μήνα την ευκαιρία να τις θαυμάσουμε στην Ελληνοαμερικανική Ένωση (Μασσαλίας 22, Κολωνάκι). Οι Εσκιλντσεν και Ρίνε ταξίδεψαν σε Γαλλία, Ελλάδα, Φινλανδία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Ρωσία και Ινδία σε διάστημα έξι ετών και έζησαν μαζί με τους Ρομά. Η εμπειρία τους αποτυπώνεται και στις 416 σελίδες της ομώνυμης έκδοσης που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Steidl σε ελληνικά και γερμανικά. Περιλαμβάνει, πέρα από τις φωτογραφίες (274) του Εσκιλντσεν και τα κείμενα της Ρίνε, ένα cd με ήχους και μουσικές. Τους συναντήσαμε ενώ ετοιμάζαν την έκθεση. Μας μίλησαν έχοντας στην αγκαλιά τα δύο μικρά παιδιά τους...

Πώς αποφασίσατε να ασχοληθείτε με τους Ρομά;

«Η προηγούμενη δουλειά μας ήταν στη Νότια Αφρική. Μελετούσαμε δύο τοπικές θρησκείες. Τότε μας απασχόλησε για πρώτη φορά το θέμα με τους έγχρωμους και το apartheid. Όταν επιστρέψαμε, ένας φίλος μάς μίλησε για έναν δρόμο που μένουν Ρομά στη Φινλανδία. Πήγαμε από περιέργεια και ήταν «έρωτας με την πρώτη ματιά». Ζήσαμε εκεί τέσσερις μήνες. Πρώτα απ' όλα συνειδητοποιήσαμε πως δεν ξέραμε για την εκπληκτική ιστορία τους. Αγνοούσαμε την ινδική καταγωγή τους, ότι ήταν σκλάβοι και υπό διωγμόν στην Ευρώπη. Δεν ξέραμε τα φοβερά που υπέστησαν κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Συνειδητοποιήσαμε πως τελικά είναι θάματα που υπάρχουν ακόμα. Και σκεφτήκαμε πως δεν θα είχε αξία να κάνουμε μόνο ένα μικρό βιβλίο γι' αυτόν τον δρομάκο».

Πώς σχεδιάσατε τα ταξίδια;

«Μια κοπέλα από τη Βόρεια Ρουμανία που γνωρίσαμε, μας κάλεσε εκεί για τα Χριστούγεννα. Οι Ρομά που συναντήσαμε είχαν εντελώς διαφορετικές συνθήκες ζωής, ιστορία, παραδόσεις. Τότε αρχίσαμε να μελετάμε ποιες χώρες θα είχε αξία να συμπεριλάβουμε στην έρευνά μας, διότι Ρομά υπάρχουν στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης και της Ασίας. Ειδικά οι Ρομά της Ελλάδας, που ήταν το πρώτο κύμα που έφυγε από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, έχουν επηρεάσει πολύ όλους».

Είναι τελικά τόσο διαφορετικοί μεταξύ τους οι Ρομά των επτά χωρών που επισκεφθήκατε, από Φινλανδία μέχρι Ινδία;

«Τα κοινά στοιχεία είναι μόνο ένα 30%. Ο πολιτισμός τους είναι πολύ πλουσιότερος από όσο μπορούσαμε ποτέ να φανταστούμε».

Ποιες ήταν οι μεγαλύτερες εκπλήξεις;

«Η μεγαλύτερη αποκάλυψη για μας ήταν ότι μέσα από το παράδειγμα των Ρομά καταλάβαμε τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η κοινωνία. Τα δικαιώματα που δίνουν οι νόμοι σε όλους τους πολίτες δεν ισχύουν για τους Ρομά. Η Ελλάδα και όλες οι ευρωπαϊκές χώρες τους εκμεταλλεύονται».

Σίγουρα θα αντιμετωπίσατε διάφορες δυσκολίες. Ήταν ανοιχτοί μαζί σας;

«Η μεγαλύτερη δυσκολία ήταν να τους προσεγγίσουμε. Η προϊστορία των διωγμών τους κάνει καχύποπτους. Ημασταν ξεκάθαροι από την αρχή. Ποτέ δεν τους είπαμε πως θέλουμε να τους βοηθήσουμε. Το μόνο που τους λέγαμε είναι ότι ενδιαφερόμαστε να δούμε και να κατανοήσουμε τη ζωή τους και να πάρουμε μέρος σε αυτήν. Τις πρώτες μέρες το μόνο που κάναμε ήταν να τους μιλάμε. Επρεπε πρώτα να μας γνώρισουν και μετά αρχίσαμε να δουλεύουμε. Μερικές φορές ήταν εξουθενωτικό. Δεν είχαμε καθόλου προσωπικό χώρο και χρόνο. Μετά όμως μας βοηθούσαν πολύ. Μας πήγαν σε μέρη που δεν υπήρχε περίπτωση να τα βρούμε μόνοι μας. Όταν νιώθαμε πως δεν ενοχλούμε, μέναμε μαζί τους. Στην Ελλάδα ειδικά ήταν πολύ φιλόξενοι. Ηθελαν κι αυτοί να μάθουν από εμάς. Μόλις έβλεπαν το βιβλίο φώναζαν «φτιάξτε τους καφέ, αυτοί εδώ έχουν πάει στην Ινδία», «πείτε μας πώς είναι εκεί, ποιες είναι οι παραδόσεις τους»... Ηθελαν να μάθουν τα πάντα και για τον δικό μας τρόπο ζωής».

Εχετε σκοπό να συνεχίσετε τα ταξίδια;

«Φεύγουμε για Σπάρτη μόνο για να επισκεφτούμε Ρομά φίλους μας. Δεν είναι πλέον δουλειά. Και στην Ουγγαρία ήμασταν μια βδομάδα. Ο μικρός μας γιος παίζει με τα άλλα παιδιά και το διασκεδάζει πολύ. Δεν ανησυχούμε, γιατί υπάρχουν εκατοντάδες

άνθρωποι να τον προσέχουν. Συνειδητοποιήσαμε, όμως, ότι τελικά τα δύο παιδιά μας είναι πιο σημαντικά από οτιδήποτε άλλο στον κόσμο. Δεν μπορούμε με τίποτα να ξανακάνουμε ένα τέτοιο ταξίδι. Να κοιμόμαστε σε ό,τι μέρος μπορείτε να φανταστείτε».

*

Δεν έχουν ανάγκη από ψυχίατρο

- Σας άλλαξε αυτό το ταξίδι; Επηρέασε τον τρόπο ζωής σας;

«Αναρωτηθήκαμε τι είναι τελικά σημαντικό στη ζωή. Μπορεί τίποτα να μην πηγαίνει καλά για τους Ρομά. Έχουν, όμως, αγάπη, παιδιά, οι παππούδες ζουν μαζί τους. Κανένας δεν είναι μοναχικός. Κανείς τους δεν έχει ανάγκη τα αντικαταθλιπτικά ή τον ψυχίατρο. Υπάρχει κάποιου είδους ισορροπία. Παρά τη φτώχεια και τις κακουχίες είναι άνθρωποι πολύ θετικοί, ζουν με πάθος. Γι' αυτό και η δουλειά μας δεν μιλά για ανθρώπους καταβεβλημένους και δυστυχείς, αλλά για ανθρώπους που παρ' όλες τις δυσκολίες, έχουν τη δύναμη να ζουν το παρόν. Θέλουμε να βοηθήσουμε να διασωθεί αυτός ο πολιτισμός που κινδυνεύει περισσότερο από ποτέ να χαθεί. Πρέπει να τους ενσωματώσουμε, χωρίς να τους αφομοιώσουμε».